

महालेखापरीक्षकको पचपन्नौं वार्षिक प्रतिवेदन २०७४
स्थानीय तह लेखापरीक्षण प्रतिवेदन
प्रदेश नं. ७

महालेखा परीक्षकको कार्यालय
बबरमहल, काठमाडौं
नेपाल

प्राक्कथन

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा २४१ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालयको लेखापरीक्षण नियमितता, मितव्ययिता, कार्यक्षमता, प्रभावकारिता र औचित्यको आधारमा महालेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था छ । साविकमा स्थानीय निकायको लेखापरीक्षण स्थानीय निकायबाटै नियुक्त दर्तावाल लेखापरीक्षकबाट हुँदै आएको थियो । स्थानीय निकाय स्थानीय तहमा रुपान्तरण भएपश्चात उक्त तहको आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट सम्पन्न गरिएको छ ।

स्थानीय तहको लेखापरीक्षणको मुख्य आधार नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन, लेखापरीक्षण नीति, मानदण्ड, लेखापरीक्षण निर्देशिका तथा लेखापरीक्षण मार्ग निर्देशन आदि रहेका छन् । लेखापरीक्षणको प्रमुख उद्देश्यहरूमा वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानूनको पालना, सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र उपयोग, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता एवं सेवा प्रवाहको प्रभावकारीता मूल्याङ्कन गर्नु रहेको छ । लेखापरीक्षणबाट मुख्यतः स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग सम्बन्धमा प्रचलित कानूनको पालना भए नभएको विश्लेषण गरी सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गरी सुशासन प्रवर्धनमा टेवा पुऱ्याउनु लेखापरीक्षणको मूल उद्देश्य हो ।

स्थानीय निकाय लामो समयसम्म जनप्रतिनिधि बिहिन रहेकोमा हाल जनप्रतिनिधिहरूबाट स्थानीय तह सञ्चालन भएपश्चात स्थानीय तहबाटै सबै अधिकार उपयोग गर्न पाउने अवसर सिर्जना भएको छ । स्थानीय तहमा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी लगायत विकास निर्माणको क्षेत्रमा रहेका असिमित आवश्यकताहरू सीमित स्रोत र साधनको मितव्ययी एवं कुशलतापूर्वक उपयोग गरी पुरा गर्नुपर्ने चुनौति रहेको छ । लेखापरीक्षणबाट जिम्मेवारी, जवाफदेहिता र पारदर्शीता कायम गर्न सहयोग गर्ने छ भन्ने विश्वास लिइएको छ ।

आर्थिक कारोबारको स्वतन्त्र लेखापरीक्षणले स्रोत प्राप्ति र उपयोगको सम्बन्धमा भएका कमी कमजोरी आफ्नो प्रतिवेदन मार्फत उजागर गर्दछ । उक्त प्रतिवेदन सबै सरोकारवालाहरू समक्ष सहज पहुँचलाई ध्यानमा राखी यो प्रकाशन गरिएको छ । महालेखा परीक्षकबाट स्थानीय तहको लेखापरीक्षण पहिलो पटक शुरु गरिँदा स्रोत साधनको सीमितता, सूचना एवं तथ्याङ्कको न्यून उपलब्धता, समयको सीमितता आदिको बावजुद नन स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।

स्थानीय तहको लेखापरीक्षण व्यवस्थापन सम्बन्धमा संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयका पदाधिकारीहरूसँग पटक पटक छलफल गरिएको, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका स्वीकृत गरी लागू गरिएको, थप जनशक्तिको रुपमा चाटर्डएकाउण्टेण्ट र दर्तावाल लेखापरीक्षक नियुक्त गरिएको, कर्मचारीहरूलाई प्रशिक्षण समेत दिइएको थियो । सीमित समय र जनशक्तिबाट सबै स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना बमोजिम लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको थियो । प्रारम्भिक प्रतिवेदन सबै स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराइएकोमा सो उपर ३५ दिनभित्र जवाफ, प्रतिक्रिया प्राप्त भएकोमा सो आधारमा मिलान गरी कायम रहेका व्यहोरा समावेश गरी हरेक स्थानीय तहलाई राय सहितको प्रतिवेदन समेत उपलब्ध गराइएको छ ।

स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सहयोग पुऱ्याउने स्थानीय तहका सबै पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यस्तै लेखापरीक्षण तथा प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरू पनि धन्यवादका पात्र रहेका छन् । आगामी दिनमा समेत यस्तै सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ ।

(टंकमणी शर्मा दंगाल)

महालेखा परीक्षक

स्थानीय तहको लेखापरीक्षण

प्रदेश नं.७

१. **स्थानीय तह** - यस प्रदेशमा उप-महानगरपालिका १, नगरपालिका ३३, गाउँपालिका ५४ रहेका छन् । उक्त सबै स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।
२. **लेखापरीक्षण** - प्राप्त आर्थिक विवरण अनुसार यस प्रदेशमा रहेका ८८ स्थानीय तहको रु.१७ अरब २२ करोड ३० लाख २५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची-१ मा उल्लेख गरिएको छ ।
३. **बेरूजू** - प्रदेश स्थित ८८ स्थानीय तहको लेखापरीक्षणबाट रु. ६३ करोड ६२ लाख ७५ हजार बेरूजू देखिएकोमध्ये ३५ दिनभित्र प्राप्त जवाफ तथा प्रमाणको आधारमा रु. १६ लाख ५० हजार फछ्यौट भई रु. ६३ करोड ४६ लाख २५ हजार बाँकी रहेको छ । उक्त बाँकी बेरूजूमध्ये असुल उपर गर्नुपर्ने रु. ३ करोड ५४ लाख १९ हजार नियमित तथा प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु. ३३ करोड ४५ लाख ८४ हजार र पेशकी रु. २६ करोड ४६ लाख २२ हजार रहेको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची-२ मा छ ।
४. **जिम्मेवारी र जवाफदेहिता** - वित्तीय विवरण उपरको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धित स्थानीय तहको हो भने सो वित्तीय विवरण उपर राय सहितको प्रतिवेदन जारी गर्ने जिम्मेवारी लेखापरीक्षकको हो ।
५. **लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख व्यहोराहरु** - लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख व्यहोराहरुमा जिम्मेवारी नसारेको, सम्पत्ति हस्तान्तरण नगरेको, अभिलेख नराखेको, पेशकी फछ्यौट नगरेको, बढी भुक्तानी गरेको, बिल भरपाई संलग्न नगरेको, परिषद्को स्वीकृत बेगर योजना सञ्चालन गरेको, अग्रिम कर कट्टा नगरेको, प्रतिवेदन पेश नगरेको, उपभोक्ता समितिबाट कार्य गराउँदा नियमको पालना नगरेको, अनुगमन मूल्याङ्कन कमजोर रहेको, सेवा प्रवाह प्रभावकारी नरहेको, योजना अधुरो रहेको, प्राथमिकता निर्धारण नगरेको, लक्षित समूह कार्यक्रम सञ्चालन नगरेको, फ्रिज गर्नुपर्ने रकम फ्रिज नगरेको आदि रहेका छन् ।
६. **बेरूजू फछ्यौट विधि** - असुल उपर गर्नुपर्ने रकम असुल गरी स्थानीय सञ्चित कोष वा बेरूजू खातामा दाखिला गर्नुपर्ने, नियमित गर्नुपर्ने बेरूजूहरु नियमित गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारी वा स्थानीय तहको परिषद्बाट नियमित गर्नुपर्ने, प्रमाण पेश गर्नुपर्ने बेरूजू आवश्यक प्रमाण पेश गरी फछ्यौट गर्नुपर्ने र पेशकी बाँकी बेरूजूको फाँटवारी पेश गरी बेरूजू फछ्यौट गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहको कार्यपालिकाको हो । यसरी फछ्यौट भएको बेरूजूको अद्यावधिक सेस्ता खडा गरी आगामी वर्षको लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षक समक्ष पेश गरी सम्परीक्षण गराउनु पर्नेछ । यसरी सम्परीक्षण भएको व्यहोरा अनुगमन गरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिने छ ।
७. **सुझाव** - स्रोत प्राप्ति तथा उपयोग सम्बन्धमा प्रचलित ऐन, कानूनको पालना गरी बेरूजू नै आउन नदिनु कार्यालयले पहिलो कर्तव्य हो । लेखापरीक्षणको समयमा कुनै कागजात प्रस्तुत गर्न नसकेको कारणबाट बेरूजू देखिएमा ३५ दिनभित्र जवाफ/प्रमाण पेश गरी बेरूजू फछ्यौट गराउनु पर्दछ । उक्त अवधिमा समेत फछ्यौट हुन नसकेको बेरूजू आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ को दफा १८ अनुसार एक वर्षभित्र असुल उपर वा नियमित वा प्रमाण पेश गरी वा पेशकी फछ्यौट गरी बेरूजू राफसाफ गर्ने कार्य सम्बन्धित स्थानीय तहले गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

पाण्डवगुफा गाउँपालिका, बाजुरा

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

गत वर्षको मौज्दात रु. ५ हजार र यो वर्षको आय रु. ४ करोड ६ लाख ५४ हजार समेत रु. ४ करोड ६५ लाख ९ हजार आम्दानी भएकोमा रु. ३ करोड ३३ लाख २२ हजार खर्च भई रु. ७३ लाख ३७ हजार मौज्दात रहेको छ । सो कारोबारको लेखापरीक्षणबाट देखिएका उल्लेख्य व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **खरिद योजना :** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ६२ र उपनियम (५) बमोजिम वार्षिक दश लाख भन्दा बढि रकमको खरिद गर्नु पर्ने भएमा आगामी आर्थिक वर्षको अनुमानित वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गर्दा वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नु पर्ने, उपनियम (९) मा चालु आर्थिक वर्षको स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट प्राप्त भए पछि उपनियम (५) बमोजिम तयार भएको वार्षिक खरिद योजनामा स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट अनुरूप परिमार्जन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले सो अनुरूप खरिद योजना तयार गरेको पाइएन ।
२. **कन्टिन्जेन्सी खाता :** नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयको च.नं. ९६२, मिति २०७०।१।२४ गतेको परिपत्र अनुसार कार्यालयले निर्माण कार्यमा खर्च गर्ने रकमको ५ प्रतिशत रकम कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्न पाउने व्यवस्था छ । यसरी कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च गर्दा छुट्टै खाता राखी ३ प्रतिशत प्रशासनिक र २ प्रतिशत पुँजी निर्माणमा खर्च गर्न मिल्नेमा नगरपालिकाले कन्टिन्जेन्सी खर्च देखिने गरि छुट्टै खाता राखेको देखिएन । अतः कन्टिन्जेन्सी खाता राखी कन्टिन्जेन्सी रकम व्यवस्थित गरिनु पर्दछ ।
३. **आम्दानी :** साविक गाउँ विकास समिति जगनाथ र गोत्रि बाट फाल्गुन मसान्त सम्म आन्तरिक आय शुन्य भएकोमा गाउँपालिका गठन भए पश्चात पनि गाउँपालिकाको आन्तरिक आय नदेखिएकोले गाउँपालिकाले गरेको खर्चको अनुपातमा आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
४. **कारोबारको लेखा:-** आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ तथा स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुन आएको आम्दानी रकमको लेखा दोहोरो लेखांकन प्रणालीमा आधारित रही राख्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा साविक दुई गाउँ विकास समिति तथा वर्तमान गाउँपालिकाले समेत प्राप्त हुन आएको आम्दानीको दोहोरो लेखा प्रणालीमा लेखांकन गरेको देखिएन । अतः गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने आय रकमको दोहोरो लेखाप्रणालीको आधारमा अभिलेख राख्नुपर्दछ ।
५. **लागत अनुमान:-** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५ अनुसार सार्वजनिक निकायले मालसामानको स्पेसिफिकेशनको अधीनमा रही लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लागत अनुमान तयार नगरी मालसामान खरिद गरेको पाईयो । कार्यालयले लागत अनुमान तयार गरी खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
६. **सार्वजनिक परीक्षण –** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम १५६(प) उपभोक्ता समितिबाट संचालित योजनाको फरफारक गर्दा प्राविधिक नापजांच गरेको मिति तथा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा कार्य सम्पन्न भएको मिति सबै योजनामा खोल्ने नगरेको, उपभोक्ता समितिबाट भएको कामको सबै योजना सार्वजनिक परीक्षण गरेको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने गरेको देखिएन । केहि योजनामा सार्वजनिक परीक्षण प्रतिवेदन पेश गरेको भएता पनि त्यस प्रतिवेदनमा खुलाउनुपर्ने सबै व्यहोरा खुलाएको देखिदैन ।
७. **बरबुझारथ:-** संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको प.सं. २०७३।७।४ च.नं.१.१.३/४७९ मिति २०७३/१२/२५ को आर्थिक कारोबार तथा खाता संचालन सम्बन्धमा थप स्पष्ट परिएको परिपत्रको दफा १७ बमोजिम गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा समाहित भएका साविकका गाउँ विकास समिति तथा नगरपालिकाको नाममा रहेको पेशकी तथा बेरुजु अभिलेख समायोजन भएको गाउँपालिका वा नगरपालिकामा कायम गरी नियमानुसार पेशकी फर्छ्यौट तथा बेरुजु सम्परीक्षण कार्य गर्नुपर्दछ ।
८. **जिन्सी निरीक्षण:-** आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ५० मा जिन्सी निरीक्षण गरी वा गर्न लगाई त्यसको प्रतिवेदन लिखित रुपमा लिई राख्नुपर्ने व्यवस्था छ, कार्यालयले जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा जिन्सी खाता अध्यावधिक गरी राख्नुपर्ने र नियमानुसार जिन्सी निरीक्षण गराई आवश्यक कारवाही गर्नुपर्दछ ।
९. **कर दाखिला :** आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९०(४) मा अग्रिम आयकर कट्टी गरिएको रकम महिना भुक्तान भएको २५ दिनभित्र दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले साविक गाउँ विकास समितिको कार्यालयले करकट्टी गरेको रु. १,९१,८२१- दाखिला गर्नुपर्दछ ।

१०. **बढी भुक्तानी :** जिल्ला मालपोत कार्यालयबाट जगन्नाथ स्वास्थ्य चौकीको नाममा जारी लालपूर्जा अनुसार जग्गा खरिद गर्दा रु. १,७६,०००/- मूल्यांकन देखिएकोमा रु. २,३०,०००/- भुक्तानी गरेको देखिएकोले बढी भुक्तानी गरेको रु. ५४०००/- असुल गर्नुपर्दछ ।
 ११. **शीर्षक फरक :-** आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम ३५ मा स्वीकृत बजेटभित्र र सम्बन्धित खर्च शीर्षकमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको प्रोत्साहन भत्ता वापत रु. ६४,८००/- चालु शीर्षकबाट खर्च लेख्नुपर्नेमा पूँजीगत शीर्षकबाट खर्च लेखेको देखिएकोले शीर्षक फरक पारि गरेको खर्च अनियमित देखियो ।
 १२. **जनश्रमदान :** उपभोक्ता समिति मार्फत कुनै निर्माण कार्य गराउदा कम्तिमा २० प्रतिशत जनश्रमदान हुनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयबाट सञ्चालित विभिन्न ४ आयोजनामा ५.३३ प्रतिशत देखि १४.२० सम्म मात्र जनश्रमदान भएको देखिएकोले न्यून जनश्रमदान देखियो । अतः सम्झौता अनुसार जनश्रमदान लिने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
 १३. **अग्रिम आयकर:-** आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८८(१) मा वासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा श्रोत भएको सेवा शुल्कको रकम भुक्तानी गर्दा कूल भुक्तानी रकमको १५ प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले प्राविधिक सेवा वापत दुईजना ओभरसियरलाई रु. २,७०,०००/- भुक्तानी गर्दा १५ प्रतिशतले रु. ४०,५००/- कट्टा गर्नुपर्नेमा रु. २७००/- मात्र कट्टा गरेकोले नपुग अग्रिम आयकर वापत रु. ३७,८००/- असुल गर्नुपर्दछ ।
 १४. **लागत अनुमान:** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(१) मा सार्वजनिक निकायले नियम ९ को अधिनमा रही निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले भुकाखोला जलविद्युत आयोजनाको हाउस वायरिङको सामान स्थानीय जनतालाई तार वितरण गरी रु. २५,०४,०००/- भुक्तानी गर्दा नियम अनुसारको लागत अनुमान तयार गरेको देखिएन । अतः निर्माणसँग सम्बन्धित कार्यसम्पादन गर्दा लागत अनुमान तयार गरी ठेक्का विल, नापी किताव तथा कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनका आधारमा भुक्तानी गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
 १५. **टुक्रा खरिद :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी टुक्रा टुक्रा पारी खरिद गर्नु नहुने व्यवस्था छ । कार्यालयले फर्निचर तथा अन्य मेशिनरी औजारहरु रु. १५,७९,००५/- सामानहरु प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी पटक पटक खरिद गरेको देखियो । अतः कार्यालयले नियम पालना गर्नेतिर ध्यान दिनु पर्दछ ।
 १६. **सपोर्ट स्टाफ खर्च:-** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(८) बमोजिम सार्वजनिक निकायले उपभोक्ता समितिलाई व्यवस्थापन खर्च उपलब्ध गराउन सक्ने तर त्यस्तो खर्च सार्वजनिक निकायले कट्टा गरेको कन्टिन्जेन्सीबाट भुक्तानी गर्नुपर्नेछ भन्ने व्यवस्था भएकोमा कार्यालयले ३ आयोजनामा उपभोक्ता समितिलाई सपोर्ट स्टाफ खर्च रु.५२,०००/- थप रकम उपलब्ध गराएकोमा कन्टिन्जेन्सीबाट उक्त रकम उपलब्ध गराएको नदेखिएकोले थप भुक्तानी भएको रकम असुल गर्नुपर्दछ ।
 १७. **कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२५(१) मा सम्झौता बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएको तीन दिनभित्र सम्बन्धितले निर्माण भएबमोजिमको प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सरस्वती मा. वि. खानेपानी आयोजनाको कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन वेगर रु. ४,५७,६३२/- खर्च लेखेको देखियो ।
 १८. **लेखापरीक्षण शुल्क :** स्थानीय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ५९(३) वार्षिक तीनलाख रुपैयाँसम्मको कारोबारमा दुईहजार रुपैयाँसम्म र त्यसपछि सातलाख रुपैयाँसम्म प्रति हजार थप दुई रुपैयाँ, त्यसपछि पच्चीसलाख रुपैयाँसम्म प्रति हजार थप एक रुपैयाँ र त्यसपछि प्रत्येक पाँचलाख रुपैयाँमा दुईसय रुपैयाँ थप पारिश्रमिक दिनुपर्ने व्यवस्था छ । जगन्नाथ गाविसको आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को लेखापरीक्षण अंक रु. १,२५,५४,३४४/- को अन्तिम लेखापरीक्षण गरेवापत श्री जगतबहादुर थापालाई लेखापरीक्षण सेवा शुल्क रु. ७,७९०/- भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रु. २२,०००/- भुक्तानी गरेकोले बढी भुक्तानी गरेको रु.१४,२१०/- असुल गर्नुपर्दछ ।
- जगन्नाथ गाउँ विकास समिति:**
१९. **लागत अनुमान :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(१) मा सार्वजनिक निकायले नियम ९ को अधिनमा रही निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने तथा सोही नियमावलीको नियम १२५(१) मा सम्झौता बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएको तीन दिनभित्र सम्बन्धितले निर्माण भएबमोजिमको प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लागत अनुमान तथा कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन वेगर बड्डीगाड लघुजलविद्युत आयोजना अन्तर्गत हाउस वायरिङ वापत रु. १,००,०००/- खर्च लेखेको देखियो । अतः निर्माण कार्य सम्पन्न गर्दा लागत अनुमान तयार गरी नापी किताव एवम कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

२०. **पेस्की फछ्यौट:** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०६४ को नियम १८२(३) मा दिएको पेशकी तोकिएको म्यादभित्र तोकिएको कार्यविधि अपनाई फछ्यौट गर्नु वा गराउनु पेशकी लिनेदिने दुवै थरीको कर्तव्य हुने व्यवस्था छ । कार्यालयले अन्तिम लेखापरीक्षण अवधिसम्म समेत दुई संस्थालाई दिएको पेशकी रु. २,१०,०००/- फछ्यौट गरेको नदेखिएकोले नियमानुसार पेशकी फछ्यौट हुनुपर्दछ ।
२१. **श्रोतमा करकट्टी :** आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८७ मा विभिन्न वस्तु तथा सेवा खरिद गरेवापत श्रोतमा अग्रिम करकट्टी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँ विकास समितिको कार्यालयले विभिन्न भुक्तानी गर्दा रु. ४,०३१/- अग्रिम कर असुल गर्नुपर्दछ ।
२२. **आम्दानी रकम :** स्थानीय नाय प्रशासन नियमावली, २०६४ मा गाउँ विकास समितिलाई प्रचलित कानुन बमोजिम प्राप्त हुने रकम आम्दानी रसिद काटी बुझिलिनुपर्नेछ, त्यसरी प्राप्त भएको रकम गोश्वारा भौचर उठाई सम्बन्धित खातामा आम्दानी बाँधी त्यस्तो नगद प्राप्त भएको भोलिपल्टसम्ममा बैंक दाखिला गर्नुपर्दछ भन्ने व्यवस्था रहेकोमा स्थानीय निकाय प्रशासन नियमावली, २०६४ को अनुसूची-१० बमोजिम दैनिक आय शिर्षकगत कर संकलन खाता तयार गरी अभिलेख राखी लगत तयार गर्नुपर्दछ ।

गोत्री गाउँ विकास समिति:-

२३. **कर दाखिला:** मौज्दात रु. १२,९५०/- देखिएकोमा अग्रिम करकट्टी दाखिला नगरेको रु. १२५८१/- सहित जम्मा रु. २५,५३१/- जिल्ला विकासको कार्यालयलाई फिर्ता पठाएको देखिन्छ । अतः करकट्टी रकम दाखिला गर्नुपर्दछ ।
२४. **पेस्की फछ्यौट:** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०६४ को नियम १८२(३) मा दिएको पेशकी तोकिएको म्यादभित्र तोकिएको कार्यविधि अपनाई फछ्यौट गर्नु वा गराउनु पेशकी लिनेदिने दुवै थरीको कर्तव्य हुने व्यवस्था छ । मानिकाटा लघुजलविद्युत आयोजना वापत श्री ऐन बहादुर शाहीले रु. १,४०,०००/- पेशकी लिएकोमा अन्तिम लेखापरीक्षण अवधिसम्म पेशकी फछ्यौट भएको देखिएन ।
२५. **स्थापना पूर्व विज्ञापन :** आर्थिक कार्यविधि २०६४ को नियम ४५ मा कार्यालयले स्वीकृत लागत खर्चको सीमा भित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ र लागतको तुलनामा प्राप्त प्रतिफल मनासिव छ भन्ने विषयमा विश्वस्त हुनुपर्ने उल्लेख छ । गाउँ विकास समितिले रेडीयो स्थापना तथा सञ्चालन नै नभएको अवस्थामा रेडीयो बुढिनन्डालाई विज्ञापन तथा व्यवस्थापन वापत रु. १,००,०००/- भुक्तानी गरेको देखियो । सार्वजनिक स्रोतको उपयोग सार्वजनिक हितमा प्रयोग नभई निजि प्रसारण संस्थालाई Perfect Media Pvt. Ltd. टोखा, काठमाण्डौको विलको आधारमा भुक्तानी दिएको छ । यसरी रकम खर्च गरेकोमा गाउँ विकास समितिले के प्रतिफल प्राप्त गरेको हो नखुलेको देखिएकोले उक्त खर्च अनियमित देखियो ।

बेरुजू स्थिति

लेखापरीक्षणबाट रु. ११ लाख ६७ हजार बेरुजू देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि कुनै बेरुजू फछ्यौट नगरेकोले रु. ११ लाख ६७ हजार हजार फछ्यौट गर्न बाँकी रहेको छ । सोमध्ये असुल गर्नुपर्ने रु. १ लाख ९४ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु. ६ लाख २३ हजार र पेशकी रु. ३ लाख ५० हजार रहेको छ ।

स्वामीकार्तिक गाउँपालिका

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

गत वर्षको मौज्जात रु. १ लाख २० हजार र यो वर्षको आय रु. ५ करोड १० लाख ९० हजार समेत रु. ५ करोड १२ लाख १० हजार आम्दानी भएकोमा रु.४ करोड ४१ लाख ५४ हजार खर्च भई रु. ७० लाख ५६ हजार मौज्जात रहेको छ । सो कारोबारको लेखापरीक्षणबाट देखिएका उल्लेख्य व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **खरिद योजना :**स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ६२ र उपनियम (५) मा वार्षिक दश लाख भन्दा बढि रकमको खरिद गर्नु पर्ने भएमा आगामी आर्थिक वर्षको अनुमानित वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गर्दा वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नु पर्ने, उपनियम (९) मा चालु आर्थिक वर्षको स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट प्राप्त भए पछि उपनियम (५) बमोजिम तयार भएको वार्षिक खरिद योजनामा स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट अनुरूप परिमार्जन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले सो अनुरूप खरिद योजना तयार गरेको पाइएन । खरिद कार्यमा पारदर्शिता र समयबद्धताका लागि खरिद योजना आवश्यक पर्ने भएकोले नियममा भएको व्यवस्था पालना हुनुपर्दछ ।
२. **कन्टिन्जेन्सी खाता :** नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयको च.नं. ९६२, मिति २०७०।१।२४ गतेको परिपत्र अनुसार कार्यालयले निर्माण कार्यमा खर्च गर्ने रकमको ५ प्रतिशत रकम कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्न पाउने व्यवस्था छ । यसरी कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च गर्दा छुट्टै खाता राखी ३ प्रतिशत प्रशासनिक र २ प्रतिशत पुँजी निर्माणमा खर्च गर्न मिल्नेमा नगरपालिकाले कन्टिन्जेन्सी खर्च देखिने गरि छुट्टै खाता राखेको देखिएन । अतः कन्टिन्जेन्सी खाता राखी कन्टिन्जेन्सी रकम व्यवस्थित गरिनु पर्दछ ।
३. **आम्दानी सम्बन्धमा :** साविक गाउँ विकास समिति वाई, जुकोट, साप्पाटा बाट फाल्गुन मसान्त सम्म आन्तरिक आय शुन्य भएकोमा गाउँपालिका गठन भए पश्चात पनि गाउँपालिकाको आन्तरिक आय नदेखिएकोले गाउँपालिकाले गरेको खर्चको अनुपातमा आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
४. **कारोबारको लेखा:-** आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ तथा स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुन आएको आम्दानी रकमको लेखा दोहोरो लेखांकन प्रणालीमा आधारित रही राख्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा साविक तिन गाउँ विकास समिति तथा वर्तमान गाउँपालिकाले समेत प्राप्त हुन आएको आम्दानीको दोहोरो लेखा प्रणालीमा लेखांकन गरेको देखिएन । अतः गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने आय रकमको दोहोरो लेखाप्रणालीको आधारमा अभिलेख राख्नुपर्दछ ।
५. **मालसामानको लागत अनुमान:-** सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा ५ अनुसार सार्वजनिक निकायले मालसामानको स्पेसिफिकेशनको अधीनमा रही लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लागत अनुमान तयार नगरी मालसामान खरिद गरेको पाईयो । कार्यालयले लागत अनुमान तयार गरी खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
६. **सार्वजनिक परीक्षण:** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम १५६(प) बमोजिम उपभोक्ता समितिबाट संचालित योजनाको फरफारक गर्दा प्राविधिक नापजांच गरेको मिति तथा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा कार्य सम्पन्न भएको मिति सबै योजनामा खोल्ने नगरेको, उपभोक्ता समितिबाट भएको कामको सबै योजना सार्वजनिक परीक्षण गरेको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने गरेको देखिएन । केहि योजनामा सार्वजनिक परीक्षण प्रतिवेदन पेश गरेको भएता पनि त्यस प्रतिवेदनमा खुलाउनुपर्ने सबै व्यहोरा खुलाएको देखिदैन ।
७. **बरबुभारथ:-** संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको प.सं. २०७३।७।४ च.नं.१.१.३/४७९ मिति २०७३/१२/२५ को आर्थिक कारोबार तथा खाता संचालन सम्बन्धमा थप स्पष्ट परिएको परिपत्रको दफा १७ बमोजिम गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा समाहित भएका साविकका गाउँ विकास समिति तथा नगरपालिकाको नाममा रहेको पेशकी तथा बेरजु अभिलेख समायोजन भएको गाउँपालिका वा नगरपालिकामा कायम गरी नियमानुसार पेशकी फर्छ्यौट तथा बेरजु सम्परीक्षण कार्य गर्नुपर्दछ ।
८. **जिन्सी निरीक्षण:-** आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ५० मा जिन्सी निरीक्षण गरी वा गर्न लगाई त्यसको प्रतिवेदन लिखित रुपमा लिई राख्नुपर्ने व्यवस्था छ, कार्यालयले जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा जिन्सी खाता अध्यावधिक गरी राख्नुपर्ने र नियमानुसार जिन्सी निरीक्षण गराई आवश्यक कारवाही गर्नुपर्दछ ।
९. **शीर्षक फरक :** आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ३५(२) मा स्वीकृत बजेट र कार्यक्रमको सीमाभित्र रही सम्बन्धित खर्च शीर्षकबाट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । नगरपालिकाका सविकका जुकोट गा.वि.समा

चालु शीर्षकबाट गनर्सपने खर्च पुँजीगत शीर्षकबाट महिला स्वयं सेविका भत्ता र संचालन खर्च गरेकोले फरक शीर्षक पारि गरिएको खर्च रु. १,१७,४००/- अनियमित देखियो । शाथै कार्यालयले पुँजीगत शीर्षकबाट पशु औषधि खरिद बापतको रु. १८,२२०/- खर्च लेखेकोले अनियमित देखियो ।

१०. **बढी भुक्तानी :-** नेपाल-फिनल्यान्डको सहयोगमा संचालित ग्रामीण जलश्रोत व्यवस्थापन परियोजनाको सम्झौतामा योजनाको कुल लागतको ६ प्रतिशत योगदान गाउँ विकास समितिले गर्ने व्यवस्था छ । बाकियाछाना खानेपानी तथा सरसफाई योजनाको कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रतिवेदन अनुसार रु. १७,९८,०४३/- को ६ प्रतिशतले हुन आउने रु. १,०७,८८३/- भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रु. १,२२,०००/- भुक्तानी गरेकोले बढी भुक्तानी भएको रु. १४११७/- असुल गर्नुपर्दछ ।
११. **टुक्रा खरिद :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी टुक्रा टुक्रा पारी खरिद गर्नु नहुने व्यवस्था छ । कार्यालयले फर्निचर तथा अन्य मेशिनरी औजारहरु रु. २२,२४,१४६/- सामानहरु प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी पटक पटक खरिद गरेको देखियो । अतः कार्यालयले नियम पालना गर्नेतिर ध्यान दिनु पर्दछ ।
१२. **ब्लु बुक:-** गाउँपालिकाबाट १ वटा CB-UNICORN-160 मोटरसाईकल रु. २,५५,२३५/- मा खरिद गरेकोमा गाउँपालिकाको स्वामित्वमा आएको ब्लुबुक संलग्न नगरेको हुनाले उक्त प्रमाण पेश गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
१३. **पेशकी फछ्यौट:-** स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०६४ को नियम १८२(३) मा दिएको पेशकी तोकिएको म्यादभित्र तोकिएको कार्यविधि अपनाई फछ्यौट गर्नु वा गराउनु पेशकी लिनेदिने दुवै थरीको कर्तव्य हुने व्यवस्था छ । स्थानीय निकाय ससर्त पुँजीगत अनुदानबाट विभिन्न ४ संस्थालाई दिएको पेशकी रु. ८,१६,०८०/- लेखापरीक्षण अवधिसम्म फछ्यौट भएको नदेखिएकोले नियाननुसार फछ्यौट गर्नुपर्दछ ।
१४. **स्थापना पुर्व विज्ञापन :** आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ४५ मा कार्यालयले स्वीकृत लागत खर्चको सीमा भित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ र लागतको तुलनामा प्राप्त प्रतिफल मनासिव छ भन्ने विषयमा विश्वस्त हुनुपर्ने उल्लेख छ । गाउँ विकास समितिले रेडीयो स्थापना तथा सञ्चालन नै नभएको अवस्थामा रेडीयो वुढिनन्दालाई विज्ञापन तथा व्यवस्थापन बापत रु. २,००,०००/- भुक्तानी गरेको देखियो । सार्वजनिक स्रोतको उपयोग सार्वजनिक हितमा प्रयोग नभई निजि प्रसारण संस्थालाई Perfect Media Pvt. Ltd. टोखा, काठमाण्डौको विलको आधारमा भुक्तानी दिएको छ । यसरी रकम खर्च गरेकोमा गाउँ विकास समितिले के प्रतिफल प्राप्त गरेको हो नखुलेको देखिएकोले उक्त खर्च अनियमित देखियो ।
१५. **जिन्सी दाखिला:-** आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ४७(१) मा कार्यालयमा रहेको र खरिद गरी वा नगरी वा कुनै प्रकारले हस्तान्तरण भई प्राप्त हुन आएको जिन्सी मालसामानको विवरण र मूल्यसमेत खुलाई जिन्सी किताबमा सात दिनभित्र आम्दानी बाँधी सेस्ता खडा गरी अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । साविक जुकोट गाउँ विकास समितिको कार्यालयले टेबल ३ थान तथा बेञ्च ५ थान खरिद गरेबापतको रु. २०,०००/- खर्च लेखेकोमा सो सामानहरु जिन्सी आम्दानी बाँधेको देखिएन । कार्यालयले प्राप्त गरेका जिन्सी मालसामानको दाखिला गरी आम्दानी बाँध्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
१६. **स्थापना पुर्व मालसामान :** आर्थिक कार्यविधि २०६४ को नियम ४५ मा कार्यालयले स्वीकृत लागत खर्चको सीमा भित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ र लागतको तुलनामा प्राप्त प्रतिफल मनासिव छ भन्ने विषयमा विश्वस्त हुनुपर्ने उल्लेख छ । साविक बाई गाउँ विकास समितिले रेडीयो स्थापना तथा सञ्चालन नै नभएको अवस्थामा रेडीयो वुढिनन्दालाई Broadcasting Com Engineering Pvt. Ltd. Anamnagar Kathmandu को बिल नं. ८७ वाट मिति २०७३।०९।०८ view tower १७० फिट ५०० केजीको रु. २,२६,०००/- संलग्न राखि नियम विपरीत रु. २,०८,६२०/- भुक्तानी गरेको देखियो । सार्वजनिक स्रोतको उपयोग सार्वजनिक हितमा प्रयोग नभई निजि प्रसारण संस्थालाई विलको आधारमा भुक्तानी दिएको छ । यसरी रकम खर्च गरेकोमा गाउँ विकास समितिले के प्रतिफल प्राप्त गरेको हो नखुलेको देखिएकोले उक्त खर्च अनियमित देखियो ।

साप्पाटा गाउँ विकास समिति:

१७. **बोर्डिङ पास:-** भ्रमण खर्च नियमावली २०६४ को नियम १८(२) हवाई यातायातको सुविधा लिने पदाधिकारी वा कर्मचारीले हवाई टिकट पेश गरेमा मात्र सो बापतको रकम भुक्तानी दिइने उल्लेख छ । कार्यालयले श्री मन बहादुर रोकायालाई १४ मार्च २०१७ मा काठमाडौँबाट नेपालगञ्जसम्म हवाईटिकटको रु. ५,२०० र १५ मार्च २०१७ मा नेपालगञ्ज देखि बाजुरासम्म हवाईटिकटको रु. ३,९५५/- समेत गरी रु. ९,१५५ भुक्तानी दिएकोमा हवाई टिकट एवम बोर्डिङ पास संलग्न नभएको हुनाले उक्त प्रमाण पेश गर्नुपर्ने अन्यथा असुल गर्नुपर्ने देखिन्छ ।